

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för hälso- och vårdvetenskap

Idrottande gymnasieelevers uppfattningar om doping inom elitidrotten

Emma Haaranen & Andrea Thundal

2015

Examensarbete, Grundnivå, 15 hp
Idrottsvetenskap
Idrottsvetenskapliga programmet, inriktning hälsofrämjande livsstil
Idrottsvetenskap - Examensarbete
Handledare: Anna Efverström
Examinator: Göran Svedsäter

Sammanfattning

Bakgrund: Dopinganvändning är inget nytt problem inom elitidrotten. Tidigare studier och teorier visar att beteenden och miljön har en stor påverkan på individers uppfattningar. Idrottande ungdomar ser förebilder i idrottsmiljön de befinner sig i och detta kan ha en påverkan på ungdomars uppfattningar om doping inom elitidrotten.

Syfte: Att undersöka uppfattningar om doping inom elitidrotten hos idrottande gymnasieelever över 18 år som har idrott som en del av sin utbildning i Gävleborgs län.

Metod: Studien var en tvärsnittsstudie, har en kvantitativ design och innefattar en enkätundersökning med 28 deltagare. Enkäten var webbaserad och innehöll bakgrundsfrågor samt frågor som berörde doping och prestationer. Inkluderingskriterierna var att ungdomarna gick i skola i Gävleborgs län, läste idrottskurser och var över 18 år.

Resultat och diskussion: Deltagarna menar att doping är fel, orättvist och varken äkta eller naturligt. Majoriteten anser att det går att nå den yttersta världseliten inom idrotten idag utan att dopa sig. Människors uppfattningar skapar miljön och den miljö som individer befinner sig i påverkar deras uppfattningar och beteenden. Detta gör att människors uppfattningar gällande doping kan leda till att andra människor får liknande uppfattningar.

Slutsats: Ungdomsidrotten bör förespråka en dopingfri idrott, detta för att skapa en miljö som förhoppningsvis gör att ungdomar adapterar uppfattningar om att doping inte borde vara tillåtet inom elitidrotten. Dessa ungdomar skapar miljön för de kommande generationerna.

Abstract

Background: The use of doping substances is not a new problem in the elite sport. Previous studies and theories show that behavior and the environment has a big influence on individuals' perceptions. Young athletes watches idols in the environment of sport that they are in and can have an impact on how their perceptions are regarding doping in elite sports.

Purpose: To examine perceptions towards doping in elite sport among athletic 18-year-olds with sports as a part of their education in Gävleborgs län.

Method: This study was a cross-sectional study, is based upon a quantitative design and contains a questionnaire with 28 participants. The questionnaire was web-based and contained background-questions and questions regarding doping and performances. The criteria for inclusion in the study were adolescents that went to school in Gävleborgs län, took classes involving sports and was 18 years or older.

Result and discussion: The participants thought that doping was wrong, unfair and neither real nor natural. The majority says that it is possible to become a world champion in sports without the use of doping. People's perceptions create the environment and that environment that individuals exist in has an impact on their attitudes and behaviors. This shows that people's perceptions regarding doping may lead to other people getting similar perceptions.

Conclusion: Youth sport should advocate a doping free sport, to create an environment that hopefully will get adolescents to adapt perceptions that doping should not be allowed within elite sports. These adolescents create the environment for future generations.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Abstract	2
Tack till	5
1. Bakgrund	6
1.1 Doping inom idrotten.....	6
1.2 Antidopingarbete	7
1.2.1 Internationellt	7
1.2.2 Nationellt.....	8
1.2.3 Prevalens	8
1.3 Orsaker till att elitidrottare dopar sig.....	9
1.4 Ungdomars uppfattningar	10
1.5 Syfte.....	11
1.5.1 Frågeställningar.....	11
1.6 Teoretiskt ramverk.....	11
1.6.1 Social Cognitive theory.....	11
1.6.2 Prisoners Dilemma.....	12
2. Metod	13
2.1 Design.....	13
2.2 Urval	13
2.3 Tillvägagångssätt	13
2.4 Enkäten	14
2.5 Dataanalys	14
2.6 Pilotstudie	15
2.7 Forskningsetiska överväganden.....	15
3. Resultat.....	16
3.1 Tillåtet eller förbjudet.....	16
3.2 Prestationer med hjälp av doping	19
3.3 Bäst i världen med eller utan doping	20
4. Diskussion	20
4.1 Sammanfattning av resultatet	20
4.2 Metoddiskussion.....	21
4.3 Resultatdiskussion	22
4.3.1 Tillåtet eller förbjudet	22

4.3.2 Prestationer med hjälp av doping.....	24
4.3.3 Bäst i världen med eller utan doping	25
4.4 Framtida forskning	26
5. Slutsats	26
6. Referenser.....	27
Bilaga 1 - Enkäten	32
Bakgrundsfrågor	32
Doping	33

Tack till

Lärare/kontaktpersoner från gymnasieskolor i Gävleborgs län, för bra kontakthållning och hjälpsamhet.

Sara Thundal, för support, tips och bollplank.

Emma Haaranen & Andrea Thundal

1. Bakgrund

Doping har setts som ett problem inom idrotten och användningen har även spridit sig ut till övriga samhället, bland annat till motionärer och gymverksamhet utanför tävlingsidrotten (Lindholm, 2013). Doping har setts som ett problem i Sverige sedan slutet av 1980-talet, detta främst på grund av hälsomässiga skäl (Mickelson, 2009). År 1991 fick Sverige en lag om förbud mot vissa dopningsmedel (1991:1969) som gör att olika former av kontakt med olika typer av dopingpreparat är olagligt. Användningen av anabola androgena steroider(AAS) hos män har genom åren ökat (Bahrke, Yesalis, Kopstein & Stephens, 2000). Inom idrotten har doping spridit sig från elitidrotten ner till barn i unga åldrar (Bahrke et al., 2000; Bloodworth, Petroci, Bailey, Pearce, McNamee, 2012; Mallia, Lucidi, Zelli & Violani, 2013; Calfee & Fadale, 2006). År 1987 fanns bevis på att manliga högstadiel elever använde AAS, 38% av dessa hade börjat använda AAS innan 16 års ålder (Bahrke et al., 2000). Ett flertal studier från USA visar att 3-12% av manliga högstadiel elever respektive 1-2% av kvinnliga högstadiel elever har någon gång i sitt liv använt AAS (Bahrke et al., 2000). Med tanke på detta kan man fråga sig hur det kommer sig att en del människor fortfarande använder sig av doping fastän det finns mycket information om bieffekterna och riskerna med att ta dopingsubstanser (Mickelson, 2009). Denna studie avser att undersöka idrottande gymnasieelever och deras uppfattningar gällande doping inom elitidrotten. Detta är intressant då dessa gymnasieelever kan vara nästa generations elitidrottare, om de inte redan befinner sig på denna nivå. Deras nuvarande uppfattningar kan påverka om de väljer att dopa sig eller inte i framtiden under deras potentiella idrottskarriär (Morente-Sánchez & Zabala, 2013). Studien kommer att ha fokus på gymnasieelevernas uppfattningar om dopinganvändning med syfte att öka prestationen inom elitidrotten (Hon, Kuipers & Bottenburg, 2015). Därmed inte övriga grupper som använder sig utav doping exempelvis våldsverkare eller esteter, där störst fokus ligger på utseendet (Mickelson, 2009).

1.1 Doping inom idrotten

Denna studie definierar doping som otillåtna preparat/metoder som används med syfte att förbättra den idrottsliga prestationen i ett tävlingssammanhang (Calfee et al., 2006; Hon, et al., 2015). Studien inkluderar ej kosttillskott som används för att få bättre effekt av träning.

Vanligt förekommande preparat som används i prestationshöjande syfte inom elitidrotten är anabola ämnen (exempelvis anabola steroider), stimulantia (exempelvis amfetamin) och olika

former av blodddoping (exempelvis EPO) (World Anti-Doping Agency, 2013). Att dopa sig leder till prestationshöjande effekter som till exempel ökad muskeluppbyggnad och uthållighet, bättre och snabbare återhämtning samt att man blir mer alert och får bättre fokus (Statens folkhälsoinstitut, 2011; Cooper, 2013; Docherty, 2008; Avois, Robinson, Saudan, Baume, Mangin, Saugy, 2006; Brzezianska, Domanska & Jegier, 2014; World Anti-Doping Agency, 2015a). Doping kan leda till många bieffekter som till exempel hjärt- och kärlsjukdomar, psykiska åkommor (exempelvis depression) samt plötslig död (Statens folkhälsoinstitut, 2011; Avois et al., 2006; Docherty, 2008; Brzezianska et al., 2014; Lindholm, 2013).

1.2 Antidopingarbete

1.2.1 Internationellt

Antidopingarbetet på det internationella planet styrs av organisationen World Anti Doping Agency (WADA). WADA grundades 1999 och är aktiv än idag med syfte att stoppa de idrottsfusk som kan förekomma under de stora internationella tävlingarna på elitnivå. WADA är en självständig organisation som finansieras av idrottsrörelsen och regeringar från länder som har koppling till organisationen. (World Anti-Doping Agency, 2015b) WADA framför sig som en organisation som har uppdraget att leda antidopingarbetet över hela världen för en idrottsvärld utan doping. WADAs vision säger att:

The World Anti-Doping Agency's mission is to lead a collaborative worldwide campaign for doping-free sport (World Anti-Doping Agency, 2015b).

WADA har tagit fram internationellt accepterade regler, dessa finns samlade i WADA-koden, dokumentet innehåller bland annat regler om hur dopingfall skall hanteras (straff för att dopa sig) samt standarder för hur dopingtest skall bedrivas och analyseras (World Anti-Doping Agency, 2009). WADA har en lista (World Anti-Doping Agency, 2014) som innehåller de substanser och metoder vilka klassas som doping. För att en substans eller metod ska anses förbjuden att använda, ska dessa ingå i två av WADAs tre kriterier för vad som är förbjudet inom idrotten (finnas med på WADA-listan) (World Anti-Doping Agency, 2009). De tre kriterierna är;

- Substansen eller metoden ska kunna förbättra prestationen inom idrott.
- Substansen eller metoden ska vara hälsofarlig/skadlig för idrottaren.

- Substansen eller metoden skall skada “den idrottsliga andan” (spirit of sport) som WADA beskriver i WADA-koden. (World Anti-Doping Agency, 2009)

1.2.2 Nationellt

Riksidrottsförbundet (RF) är Sveriges nationella organisation som jobbar med antidoping. (Riksidrottsförbundet, 2014a) RF vill att idrotten bland annat ska stå för ärlighet, god etik och moral samt att fusk och doping ska motverkas (Riksidrottsförbundet, 2009). Det finns fyra huvudsakliga argument som RF använder sig av för att förklara varför doping är förbjudet (Lindholm, 2013). Kärnorna i dessa fyra argument är att doping anses vara fusk och kan till och med vara olagligt, doping är skadligt för idrottarens hälsa samt att idrottens trovärdighet skadas (Lindholm, 2013). I Riksidrottsförbundets stadgar finns ett avsnitt gällande regler om doping, syftet med dessa regler är att ge idrottare möjligheten att delta i en dopingfri idrott (Riksidrottsförbundet, 2013). Doping inom idrott är enligt dessa regler förbjudet (Riksidrottsförbundet, 2013). RF har även ett antidopingreglemente som bland annat tar upp att idrottaren själv har fullt ansvar för att han/hon inte använder dopingsubstanser, detta innebär att idrottaren själv exempelvis måste ge information till läkare att de inte får ta några förbjudna substanser (Riksidrottsstyrelsen, 2011). RF följer WADA-listan med dopingklassade substanser (Riksidrottsförbundet, 2011).

1.2.3 Prevalens

WADA gör statistik över dopingtester; hur många som har gjorts, antalet positiva respektive negativa tester samt vilka ämnen som hittades i de positiva testerna. Siffror från 2013 visar att det genomfördes 269 878 tester och att av dessa var 5962 positiva vilket innebär att 2,21% av de elitidrottare som testades var dopade. Majoriteten av dessa positiva tester var på grund av anabola steroider (63% av 5962) vilket har visat sig vara majoriteten även i Sverige (RF). Siffror gällande bloddoping är ej inkluderad i denna statistik. (World Anti-Doping Agency, 2013) I Sverige, via Riksidrottsförbundet, genomfördes 3434 dopingtester år 2013 och utav dessa visade det sig att 19 var positiva (Riksidrottsförbundet, 2014b). Sedan 1981 har det i Sverige förekommit 487 hormondopingsfall och det är 55% av alla positiva dopingtester i Sverige (Riksidrottsförbundet, 2014b). Eftersom denna statistik endast gäller dopingtester som är gjorda kan man inte vara helt säker på att dessa tester involverar alla idrottare. Detta gör det svårt att få fram en siffra som gäller för hela elitidrotten. Under 2013 påstods det att ca 14-39% av alla elitidrottare dopar sig (Hon et al., 2015). Användningsfrekvensen skiljer sig

mellan olika sporter och det har sagts att den siffra som tagits fram angående prevalensen av dopinganvändningen är underskattad. (Hon et al., 2015).

1.3 Orsaker till att elitidrottare dopar sig

Med elitidrottare menar författarna idrottare som tävlar på internationell nivå och inom de största nationella tävlingarna (Hon et al., 2015). Eftersom elitidrottare har stor press på sig och utsätter sig för hård träning för att bli så bra som möjligt inom sin idrott ser vissa idrottare doping som en genväg, ett hjälpmedel för att nå toppen fortare (Ehrnborg & Rosén, 2009). Bloodworth et al. (2012) anser att idrottare tänjer på gränserna vad gäller att träna hälsosamt för att nå perfektion, detta kan innebära att gå så långt som att dopa sig:

Elite sportspersons live on the boundaries of illness and injury in their pursuit of perfection.
(Bloodworth et al. 2012, s.299)

Orsaker till att elitidrottare ser en vinst med att dopa sig kan vara att vinna stora tävlingar (till exempel VM), läka skador fortare eller få in stora summor pengar för att i framtiden ha en stabil ekonomi när de slutar att idrotta (Overbye et al., 2013; Laure & Reinsberger, 1995). Statens folkhälsoinstitut (2011) har gjort en övergripande förklaring till varför elitidrottare väljer att dopa sig:

Inom idrott på elitnivå används dopningsmedel för att förbättra den fysiska prestationen i syfte att vinna tävlingar, för att uppnå ekonomisk vinning samt för att lösa viktproblem och minska smärta (Statens Folkhälsoinstitut 2011, s. 17)

Ett motiv för att ta förbjudna dopingmedel kan vara att "belöningen" skulle vara stor nog och att risken att bli påkommen med att dopa sig i tävling inte är så stor. Prispengar, i form av en mycket stor summa, skulle kunna vara en till motiverande faktor till att elitidrottare börjar dopa sig (Bloodworth & McNamee, 2010; Chan, Hardcastle, Lentillon-Kaestner, Donovan, Dimmock & Hagger, 2015) Studier visar att en viktig faktor som avgör om en elitidrottare dopar sig eller inte är om idrottaren kan bli påkommen eller inte (Overbye et al., 2013). Om samhället får reda på att en idrottare dopat sig kan det resultera i förödmjukelse och avstängning från idrotten. Idrottare har sagt att om de skulle bli påkomna med att vara dopade skulle deras rykte och "image" vara förstört, de skulle även få skuld känslor (Chan et al., 2015). (Ehrnborg & Rosén, 2009)

1.4 Ungdomars uppfattningar

Olika studier som undersökt ungdomars uppfattningar visar att ungdomar generellt har en negativ attityd till doping, de tycker alltså att doping är någonting dåligt. Många studier visar att unga män har en mer positiv (tillåtande) uppfattning i jämförelse med unga kvinnor. De tillåtande uppfattningarna förekom endast i fall då respondenter ansåg att det inte går att lyckas inom elitidrotten utan att använda sig av doping. (Bloodworth et al., 2012; Laure et al., 2004; Kindlundh, Isacsson, Berglund, Nyberg, 1998) I en svensk studie som genomfördes 1998 kom forskare fram till att 77,2% tyckte att doping användning var oacceptabelt. 69,2% av pojkarna och 84,9% av flickorna i studien ansåg det som oacceptabelt, medan 0,2% av pojkarna samt 0,0% av flickorna uppfattade doping användning som "helt ok" (Kindlundh et al., 1998). Dopingsubstanser som medför mindre hälsorisker har hos finska ungdomar funnits vara mer accepterade än de med större hälsorisker, trots att de substanser som inte medför lika stora hälsorisker ändå klassas som doping (Alaranta et al., 2006).

I studier har ungdomar ombetts att föreställa sig en typ av doping som inte går att upptäcka via dopingtester, de frågades därefter om de trodde att deras konkurrenter skulle använda sig av denna typ av doping. Resultat från en brittisk studie visade att 40% av deltagarna i studien trodde att sina konkurrenter skulle använda denna typ av doping (Bloodworth et al., 2012). En liknande studie från Norge kom fram till att 10% av deltagarna ansåg samma sak (Gilberg et al., 2006). Ungdomar blev tillfrågade att ta ställning till påståendet att människor är tvungna att dopa sig för att bli framgångsrika inom idrotten. Samma brittiska studie som tidigare nämnts visade att 78,4% av respondenterna tog avstånd från detta påstående (Bloodworth et al., 2012). En fransk studie visade att 22% av deltagarna säger det motsatta, utan doping kan man inte nå framgång inom idrott (Bloodworth et al., 2012). Generellt tror ungdomar från flera länder alltså att deras konkurrenter skulle ta doping om det skulle finnas en oupptäckbar typ. Majoriteten tror även att det går att bli världsbäst utan att dopa sig men det finns en avvikande skala som säger att det behövs doping för att bli bäst. (Bloodworth et al., 2012; Gilberg et al., 2006)

Vangrunderbeek & Tolleneer (2010) har undersökt vilka argument som ungdomar anger gällande varför doping inte ska vara tillåtet och kommit fram till att det inte anses moraliskt rätt och fair play. Andra argument går ut på att om idrottare dopar sig kan det leda till att motståndare samt personer som ser upp till dessa idrottare börjar dopa sig. Varför riskera sin hälsa genom att dopa sig när idrotten ska vara hälsosamt att utöva är också en fråga som ungdomar ställer. I samma studie undersöktes också argument till varför dopingen skulle vara

tillåten. Det som ungdomarna då angav var att det inte är hälsosamt att träna på en elitidrottares nivå, att det sliter på kroppen av den hårda träningen och då kan det medicinska (dopingen) minska riskerna för kroppen. Ungdomarna tyckte även att man skulle kunna tillåta dopinganvändning inom idrotten då elitidrottare är vuxna människor och ska kunna bestämma över sig själva, sin kropp och sin prestationsförmåga. Om alla skulle ha tillgång till doping skulle idrotten bli mer rättvist, då alla kan få tag på dopingpreparat på lika villkor. (Vangrunderbeek & Tolleneer, 2010) Om människor anser att doping är acceptabelt ökar risken att fler människor kommer använda sig av doping. Detta innebär att om uppfattningar kring doping blir mer positiva kan det leda till att dopinganvändningen kommer öka i framtiden (Kindlundh et al., 1998; Morente-Sánchez & Zabala, 2013).

1.5 Syfte

Doping är sett som ett problem och något hälsofarligt. Forskning har visat att människor generellt är negativt inställda till dopinganvändande inom idrotten, men också att det saknas tillräcklig forskning om just ungdomars uppfattningar. Denna studie avser att belysa ungdomars uppfattningar, eftersom dagens ungdomar kan vara framtidens idrottare. *Syftet med denna studie är att undersöka uppfattningar om doping inom elitidrotten hos idrottande gymnasieelever över 18 år som har idrott som en del av sin utbildning i Gävleborgs län.*

1.5.1 Frågeställningar

- Tycker idrottande gymnasieelever att doping bör vara tillåtet eller förbjudet inom elitidrotten?
- Hur uppfattar idrottande gymnasieelever prestationer som åstadkommit med hjälp av doping i ett tävlingssammanhang på elitnivå?
- Uppfattar idrottande gymnasieelever det som möjligt att tävla på elitnivå utan att använda doping?

1.6 Teoretiskt ramverk

1.6.1 Social Cognitive theory

Social Cognitive Theory (SCT), är en teori som bygger på tre faktorer som påverkar varandra; miljö, individ och beteende. Det vill säga miljön en individ befinner sig i påverkar individens uppfattningar om fenomen och detta leder till att individer agerar på ett visst sätt. Albert

Bandura är skaparen av denna teori. (Nutbeam, Harris & Wise, 2010; Bandura, 1989). Individer kan kopiera beteenden genom att observera andra. Eftersom dopinganvändning förekommer inom idrotten involverar det även idrottstävlingar på elitnivå och då kan individer adaptera beteendet att använda doping från omgivningen. Denna teori kan betyda att förebilders beteenden smittar av sig vare sig de är bra eller dåliga, skadliga eller hälsosamma (Bandura, 1989; Nutbeam et al., 2010). Till exempel då en ung idrottare ser upp till en elitidrottare och denna idrottare dopar sig, detta kan leda till att den unga idrottaren adapterar detta beteende (att dopa sig) från sina observationer av elitidrottaren. Uppfattningar som människor har påverkar deras eget beteende, beteendet skapar en miljö som andra människor får uppfattningar från. Alltså om individer beter sig på ett sätt som signalerar negativa uppfattningar mot doping så kan andra människor adaptera dessa uppfattningar (Bandura, 1989). Eftersom denna teori säger att miljön påverkar uppfattningar som i sin tur kan påverka beteendet innebär detta att de uppfattningar som denna studie resulterar i kan ge en bild av hur framtidens idrottare kommer att bete sig gällande dopinganvändning.

1.6.2 Prisoners Dilemma

“The prisoners dilemma” innebär att en individs tankar om vad andra människor gör påverkar individens egna beteenden/uppfattningar. Elitidrottare har ibland inte vetskap om hur konkurrenter tränar än mindre om de dopar sig eller inte. Exempelvis om elitidrottare tror att deras konkurrenter dopar sig, vill de försäkra sig om att de kan tävla på samma nivå som deras konkurrenter och därför bestämmer sig för att använda doping. Att dopa sig kan ses som en genväg till en förhoppningsvis säker seger på tävlingar. (Ehrnborg & Rosén, 2009; Overbye, Knudsen & Pfister, 2013; Eber, 2009; Uvacsek, Ranky, Nepusz, Naughton, Mazanov, Petroczi, 2009)

Dessa teorier kommer att användas som stöd i diskussionen av resultatet från denna studie då dessa teorier kan förklara varför individer fått de uppfattningar om doping inom elitidrott som de har. Författarna använder dessa teorier för att kunna diskutera om idrottande gymnasieelevers uppfattningar kan ha en betydelse för deras potentiella dopinganvändning inom den framtida elitidrotten. Idrottare som har en mer positiv uppfattning till doping har en tendens att överväga att låta vissa former av doping vara lagliga (Alaranta et al., 2006).

2. Metod

2.1 Design

För att kunna undersöka idrottande gymnasieelevers uppfattningar gällande doping i denna studie valdes en kvantitativ metod. Kvantitativa metoder innefattar att det som ska studeras skall göras mätbart och därför brukar kvantitativa studier innehålla numeriska relationer mellan det som har studerats, som i detta fall var resultatet från enkäten. (Eliasson, 2006, Hassmén & Hassmén, 2008) Denna studie var en tvärsnittsstudie vilket innebar att den mätte en urvalsgrupp (idrottande gymnasieelever som har idrott som en del av sin utbildning) vid ett speciellt tillfälle (tidpunkten då studien gjordes) (Hassmén & Hassmén, 2008).

2.2 Urval

Urvalet för studien var gymnasieelever som var 18 år eller äldre, både kvinnor och män, som har idrott som en del av sin utbildning. Av forskningsetiska skäl exkluderades gymnasieelever som inte hade fyllt 18 år (CODEX, 2015a). Det naturliga urvalet för denna studie blev elever som har valt in extra idrottskurser till sin utbildning, genom att till exempel gå ett program med idrottsinriktning eller ha idrott som valbar kurs/individuellt val. Urvalet gjordes ur ett bekvämlighetsperspektiv, därför valdes ungdomar som befann sig på en och samma plats/går i skolan i samma geografiska område (Hassmén & Hassmén, 2008). Eleverna som inkluderades i studien gick i skola i Gävleborgs län och var idrottsligt aktiva med extra tid i skolan till sin idrott. Vilket innebar att de antagligen är individer som satsar på sin idrott och kanske kan komma att vara nästa generations elitidrottare. Vid utskickningen fick 85 personer ta del av enkäten, 29 svar erhöles. Av dessa 29 svar kom 21 stycken från unga män, 7 stycken från unga kvinnor samt 1 person som ej ville ange kön.

2.3 Tillvägagångssätt

Datainsamlingen utfördes i form av webbaserade enkäter. För att kunna få tillgång till gymnasieeleverna skickades mail till personerna som hade kontakt med de klasser som uppfyllde urvalskriterierna för att få ett godkännande av dem att genomföra studien. Överenskommelser om distribuering av enkäten samt ytterligare information om enkäten och när det skulle vara önskvärt att börja samla in data om studien gavs över telefon. För att dela ut enkäten fick kontaktpersonerna en länk via mail att skicka ut till de elever som skulle vara med i studien. Några av kontaktpersonerna vidarebefordrade länken till tränare eller andra

lärare som hade kontakt med gymnasieeleverna. Under tiden som insamlingen av enkätsvar pågick kontaktades lärare/kontaktpersonerna via mail och telefon för att ta reda på om det hade uppkommit några komplikationer eller dylikt samt för att påminna dem om enkäten. Kontaktpersonerna uppgav antalet personer som fått tillgång till enkäten för att författarna senare skulle kunna beräkna svarsfrekvensen. Enkäten besvarades via webben och blev utskickad av personer från skolorna som författarna hade kontakt med. Svar till enkäten togs emot i 19 dagar (mellan 4/23/2015 och 5/11/2015). 29 svar erhöles och 28 stycken användes. Bortfallet var 67% (57 personer av 85 tillfrågade) på grund av att de inte svarat på enkäten. Ett bortfall tillkom på grund av för låg ålder på deltagaren.

2.4 Enkäten

Enkätens utformning baserade sig till viss del på ett frågeformulär som finns tillgänglig i en rapport från Prevention av dopning i Sverige (PRODIS) (Hertting & Öhman, 2012). Att enkäten använts i tidigare undersökningar/studier bidrar till en relativt hög validitet. Enkäten innehöll bakgrundsfrågor gällande ålder, kön och individernas nuvarande aktivitet inom idrotten. Efter bakgrundsfrågorna fanns det frågor som berörde teman om huruvida doping borde vara tillåtet eller inte, prestationer som åstadkommits med hjälp av doping samt om det är möjligt att befinna sig i eliten utan doping användning. De flesta frågorna riktar sig inte direkt till personen utan mer kring tankar och vad de tycker om dessa ovannämnda teman. Enkäten utformades i Google Drive och innehöll sammanlagt 28 frågor och bestod av både öppna och stängda frågor. Påståenden som värderades med hjälp av en likertskala (instämmer - tar avstånd ifrån) användes också, vilket ger ordinala variabler/data, som kan rankas eller rangordnas (Hassmén & Hassmén, 2008). Några av frågorna besvarades först med "ja" eller "nej" och efter det blev respondenterna ombudda att motivera sitt svar. Eleverna fick ta del av information som fanns i början av enkäten. Informationsdelen av enkäten innehöll information om vad studien handlade om, vad det innebar att svara på denna studie, att den var frivillig att fylla i, att de kunde avbryta enkäten när de ville och att i samband med att de hade svarat på enkäten, hade de gett författarna sitt samtycke att använda informationen från enkäten till sin studie (CODEX, 2015b). För en full överblick av enkäten, se bilaga 1.

2.5 Dataanalys

När datainsamlingen var avslutad hämtades enkätresultatet från Google Drive. Microsoft Excel (version 14.0.7149.5000) användes för bearbetningen samt för att skapa

tabeller/diagram som underlättade redovisningen av resultatet. Procentandelar av svaren till frågorna räknades ut och resultatet redovisades bland annat i form av tabeller och diagram. Svaren från frågorna som innebar att respondenterna skulle motivera sitt svar lästes igenom och kategoriserades. Detta gjordes för att se om det fanns något/några specifika teman som återfanns hos många av respondenterna.

2.6 Pilotstudie

En pilotstudie genomfördes innan den färdiga enkäten skickades ut till skolorna. Detta gjordes för att få en bild av hur väl enkäten fungerade i praktiken. Pilotstudien visade om det var instruktioner eller frågor som var svåra att förstå och om följderna på frågorna passade. (Bryman, 2011, Hassmén & Hassmén, 2008) I pilotstudien ingick personer som liknade urvalet men som ej ingick i urvalsgruppen för studien (Bryman, 2011). Likheten mellan pilotstudiedeltagarna och urvalet var att båda grupperna var från samma län och bestod av gymnasieelever. I enkäten som användes i pilotstudien lades två frågor till som bad om feedback på enkätfrågorna. Dessa frågor berörde om någon fråga upplevdes som otydlig/krånglig samt om det var någon fråga de tyckte fattades/skulle läggas till. Sju stycken enkätsvar erhöles och utifrån dessa gjordes en bedömning gällande utformning och förståelse för enkätfrågorna. Pilotstudien bidrog till att tre frågor formulerades om då de upplevdes som otydliga, pilotstudiefrågorna togs bort och sen ansågs enkäten vara tillräcklig för att användas i studien.

2.7 Forskningsetiska överväganden

Det finns etiska krav som tagits hänsyn till vid hanteringen av urvalsgruppen. I början av enkäten fanns det en text med information att läsa för att få en förståelse vad enkäten betyder och vad det innebär att svara på den. Detta gjorde att informationskravet uppfylldes. För att uppfylla samtyckeskravet så fick deltagarna information att de gett sitt samtycke genom att genomföra enkäten. Inga personliga frågor ställdes förutom uppgifter om individens kön och ålder. Det var inte möjligt att identifiera vilken skola en elev kom ifrån, eller vilken individ som har svarat på vilken fråga. Konfidentialitetskravet uppfylldes genom att de få personuppgifter som samlades in i denna studie endast behandlades av författarna. För att uppfylla nyttjandekravet användes inte data som samlades in till något annat än denna studie. (Bryman, 2011; Veteskapsrådet, 2002) För att det inte ska gå att veta vilken person som svarat vad i enkäten hölls personuppgifter under konfidentialitet, det enda som uppges gällande

respondenterna är deras ålder och kön, dock visste författarna vilka klasser som berördes. Studien nämner inte heller vilka skolor som svaren kommer ifrån. Var studien är gjord kommer att tas upp som Gävleborgs län då det är ett relativt stort område och gör det svårt att identifiera vilka specifika personer som deltagit i studien. Gymnasieeleverna som deltog var 18 år eller äldre, vilket innebär att de själva kunde bestämma om sitt deltagande utan föräldrars tillåtelse (CODEX, 2015a; (1949:381)).

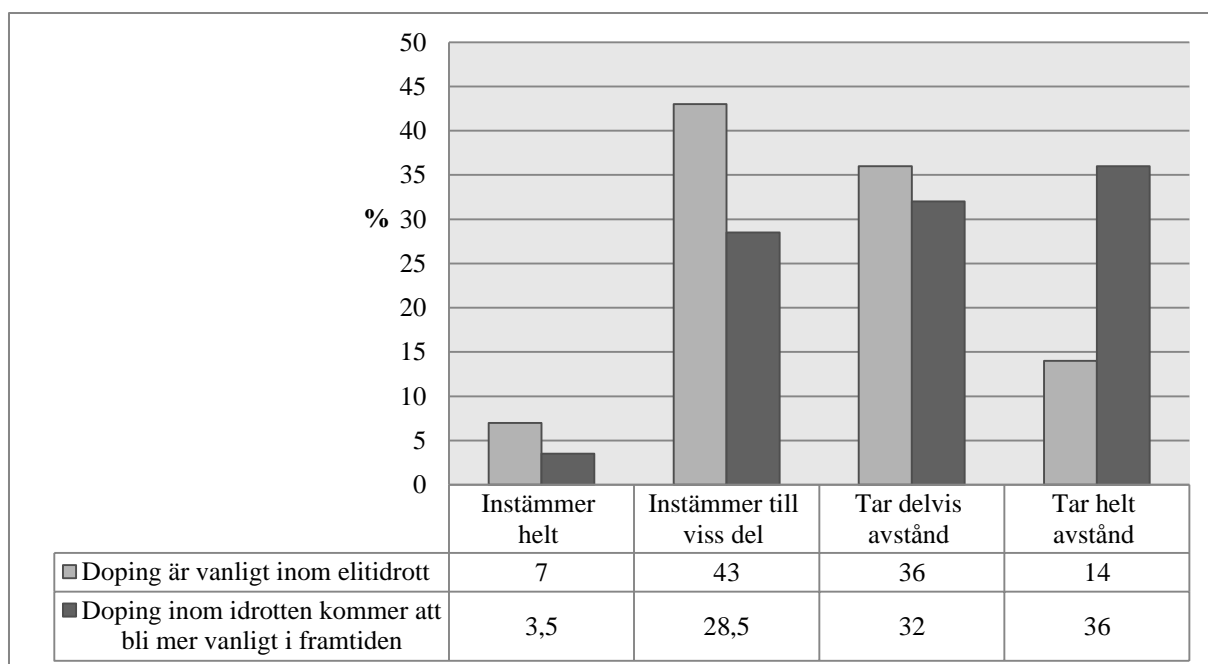
Inget etiskt godkännande söktes då enligt §2 i lagen så behöver forskning som bedrivs på högskola (grundnivå och avancerad nivå) ej genomgå etikprövningar (2003:460).

3. Resultat

Resultatet i denna studie visar att de idrottande gymnasieelever som deltog generellt hade en negativ inställning till doping. Resultaten är strukturerade i parallell med frågeställningarna och kommer att ha tillhörande diagram för att förtydliga och ge en bra överblick på resultaten.

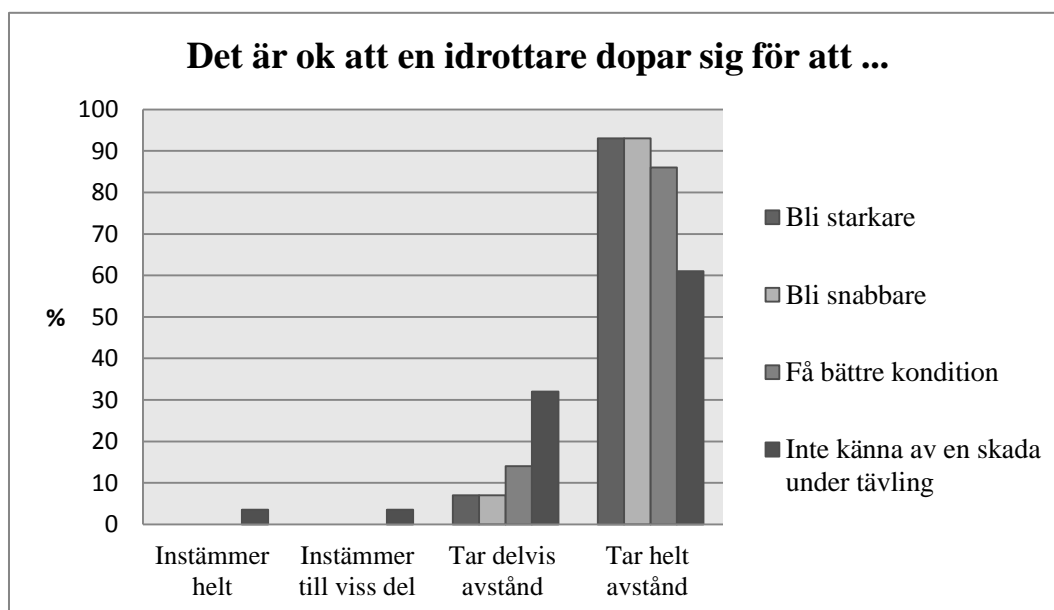
3.1 Tillåtet eller förbjudet

Följande resultat kommer att beröra om idrottande gymnasieelever tycker att doping bör vara tillåtet eller förbjudet inom elitidrotten. Detta resultat visar att de flesta respondenterna tycker att doping ska vara förbjudet inom elitidrotten. Majoriteten 96,5 % (n=27) av deltagarna tog avstånd från påståendet att doping borde vara tillåtet inom elitidrotten, 3,5% (n=1) höll med påståendet till viss del. 89% (n=25) ansåg att doping inom elitidrott borde vara förbjudet, 11% (n=3) hade ingen åsikt om detta. 50% (n=14) hade uppfattningen att dopinganvändning inom elitidrott är vanligt, det var då 50% (n=14) som tyckte det motsatta. 32% (n=9) tror att doping kommer att bli vanligare i framtiden, 68% (n=19) höll inte med i detta påstående. (se Figur 1) 79% (n=22) av deltagarna hade uppfattningen att människor i allmänhet tycker att doping bör vara förbjudet, 7% (n=2) trodde att allmänheten hade för lite kunskap om doping, 14% (n=4) hade ingen åsikt kring frågan.

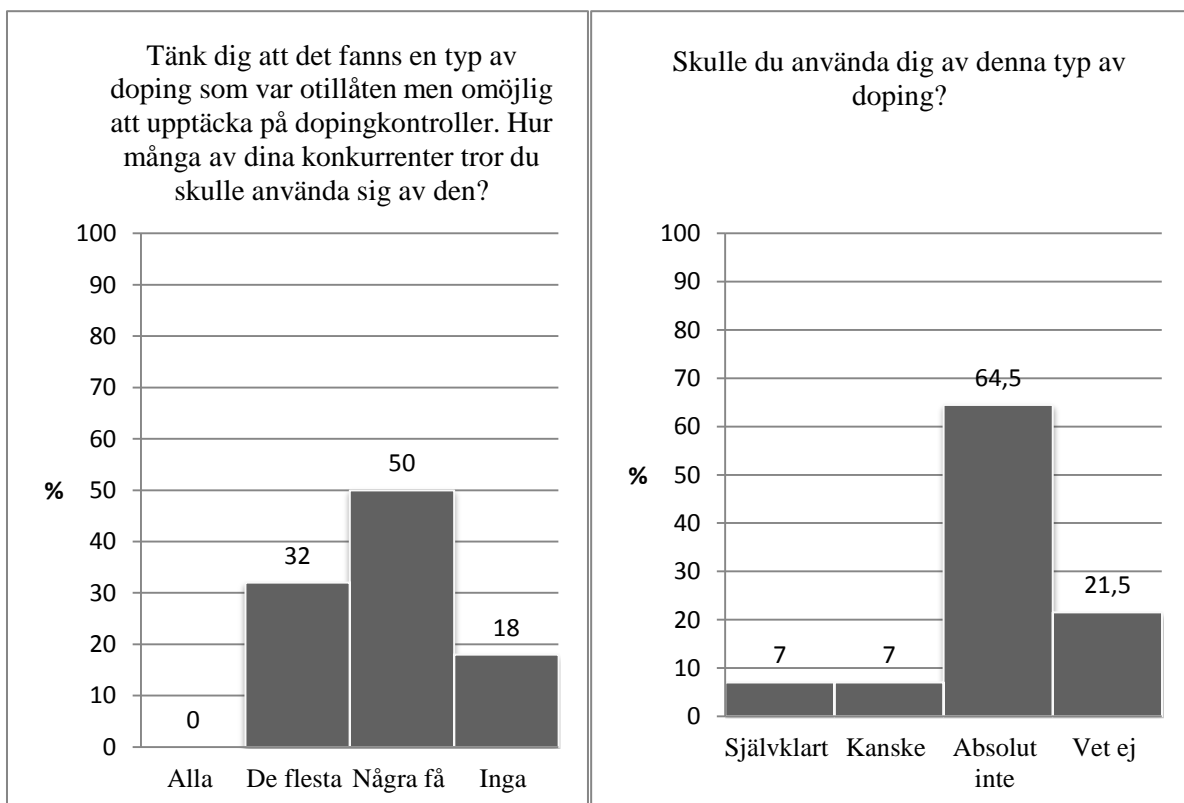
Figur 1, Uppfattningar om hur elitidrotten ser ut idag, hur den kan komma att se ut i framtiden. Redovisas i procent (%). (n=28)

100% (n=28) tog avstånd från påståendet att det är acceptabelt att en idrottare dopar sig för att bli starkare, snabbare eller för att få bättre kondition. 93% (n=26) av respondenterna tyckte att det inte var acceptabelt att en idrottare dopade sig för att ej känna av en skada under tävling, 7% (n=2) av respondenterna fann det acceptabelt att idrottare dopar sig för detta ändamål (se figur 2).

Figur 2, Respondenternas uppfattningar om olika syften till att använda doping och vilka av dessa som de uppfattar som acceptabla eller inte (för att bli starkare, snabbare, få bättre kondition eller inte känna av en skada under tävling). Redovisas i procent (%). (n=28)

För att själva sätta sig in i ett sammanhang blev respondenterna ombedda att föreställa sig en typ av doping som var oupptäckbar men fortfarande otillåten, deltagarna fick sen besvara hur många av deras konkurrenter de trodde skulle använda sig av en sådan typ av doping samt om de själva skulle använda sig av den. 82% (n=23) av respondenterna trodde att de flesta eller några få av deras konkurrenter skulle använda sig av denna typ av doping. I frågan gällande om de själva skulle använda sig av denna typ av doping så svarade majoriteten "absolut inte" 64,5% (n=18) men det förekom även avvikande svar. (se Figur 3 och Figur 4)

Figur 3 och Figur 4 visar hur respondenterna svarade på frågor gällande en hypotetisk, oupptäckbar typ av doping. Redovisas i procent (%). (n=28)

Respondenterna tog upp skillnader mellan idrottare som dopar sig och inte dopar sig. Ett exempel på skillnader som respondenterna gav var att de som dopar sig har sämre självkänsla/självförtroende än de som inte dopar sig. Anledningen till att idrottare dopar sig kan, enligt deltagarna, vara att en idrottare som dopar sig känner sig sämre än sina motståndare och därför använder doping för att känna att de kan tävla på samma nivå.

Respondenterna framförde även orsaker som att idrottare som dopar sig tar genvägar samtidigt som idrottare som inte dopar sig kämpar mycket för att nå sina mål. Den slutliga frågan i enkäten bad deltagarna att skriva om de hade några andra tankar kring doping. Doping är fusk och att vinna på doping inte är en riktig vinst konstaterades i svaren till denna fråga.

3.2 Prestationer med hjälp av doping

Resultatet under denna rubrik redovisar vad ungdomarna hade för uppfattningar kring prestationer som åstadkommits med hjälp av doping. Från många svar gick det att urskilja tre huvudorsaker som respondenterna använde sig av för att beskriva varför de anser att prestationer med doping är positivt eller negativt. Merparten av respondenterna, 96,5% (n=27), ansåg att en prestation som åstadkommits utan hjälp av doping i ett tävlingssammanhang på elitnivå var bättre än en prestation som åstadkommits med hjälp av doping. 96,5% (n=27) svarade att en idrottare som vunnit en tävling och då varit dopad inte skulle få behålla medaljen. De tre huvudpunkterna som respondenterna använde som motivation till de ovannämnda frågorna var att doping är fusk, orättvist/inte rätt samt att prestationer som åstadkommits med hjälp av doping inte känns äkta/naturliga. Omständigheter som skulle kunna göra att en dopad idrottare skulle få behålla medaljen var, enligt en respondent, om dopingtestet gjordes efter tävlingen, det upplevdes då att vara "för sent" att stoppa idrottaren från att delta i tävlingen från första början. Att doping upplevs som fusk är ett tema som återfinns i respondenternas svar. En av ungdomarna menar att:

Doping är fusk, punkt. Det är som att säga att man besteg Mount Everest men tog helikoptern när man blev trött. (Ung man, 18)

Denna unga man uttrycker uppenbarligen en negativ uppfattning gällande doping användning. Andra respondenter menar att doping användning också är orättvist mot andra idrottare:

Man har inte kämpat lika mycket som den som nått samma mål fast utan dopningen. Jag tycker att det är orättvist mot en som inte dopat sig. (Ung kvinna, 19)

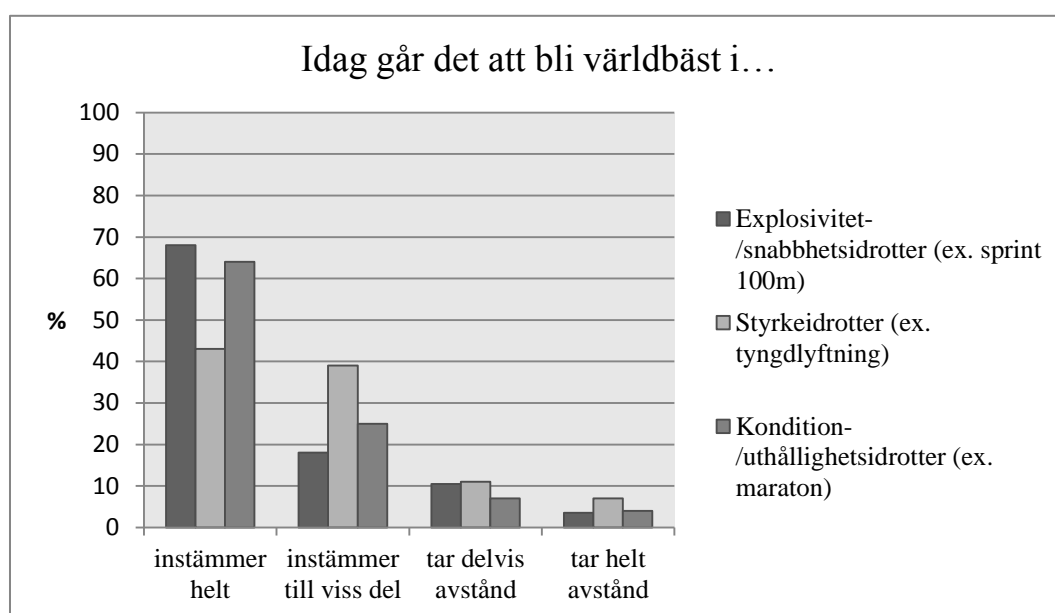
Ett annat tema som upptäcktes i respondenternas svar antydde att en prestation inte upplevs äkta om doping varit inblandat:

En prestation med hjälp av doping borde inte klassas som en prestation. (Ung man, 18)

Dessa resultat indikerar att respondenterna har negativa uppfattningar till användning av doping i syfte att prestera bättre.

3.3 Bäst i världen med eller utan doping

Resultatet i detta avsnitt visar om respondenterna upplever det som möjligt att nå toppen av eliten inom idrott utan hjälp av doping. Majoriteten, 82-89% (n=23-25), av ungdomarna ansåg att det går att bli bäst i världen inom olika typer av idrotter utan att dopa sig, 11-18% (n=3-5) upplevde att man var tvungen att dopa sig för att bli bäst i världen (se figur 5).

Figur 5, Uppfattningar gällande möjligheterna att bli världsbäst inom olika typer av idrotter utan doping. Redovisas i procent (%). (n=28)

Gällande om det går att blir bäst i världen utan dopinganvändning tyckte merparten av respondenterna att det är möjligt, de flesta respondenterna som avvek från detta var unga män.

4. Diskussion

4.1 Sammanfattning av resultatet

Huvudresultaten som denna studie kom fram till var att de idrottande gymnasieelever som deltog i studien upplevde doping som någonting negativt eller dåligt och anser att det borde vara förbjudet inom elitidrotten. Prestationer gjorda med hjälp av doping ansågs inte lika bra

som prestationer som gjorts utan hjälp av doping. Majoriteten av deltagarna ansåg att en idrottare kan bli världsbäst utan att dopa sig.

4.2 Metoddiskussion

För att få ut enkäten till urvalsgruppen kunde författarna till denna studie antingen besöka urvalsgrupperna på deras respektive skolor för att vara närvarande när enkäten fylldes i eller så kunde enkäten mailas ut till eleverna via lärarna och kontaktpersonerna på skolorna. Med tanke på den begränsade tid som fanns för datainsamlingen skickades enkäterna ut via mail vilket kan ha hämmat svarsfrekvensen. Författarna antar att bristen på direktkontakt med respondenterna kan vara en av de största faktorerna till bortfallet i studien. Hade författarna varit närvarande i klassrummet när enkäten gjordes skulle bortfallet i studien antagligen blivit mindre då det hade varit säkert att gymnasieeleverna fick information om och tillgång till enkäten samt tid under en lektion för besvarandet. En faktor som skulle ha kunnat leda till en större grupp respondenter är om författarna hade haft kontakt med lärarna/kontaktpersonerna från skolorna oftare. Eftersom några lärare/kontaktpersoner även skickade vidare länken till tränare/andra lärare till gymnasieeleverna kan detta ha medfört färre respondenter.

Att enkäten innehöll inslag från andra, redan använda enkäter var positivt då några av frågorna redan var testade. Att en pilotstudie på denna enkät gjordes var också positivt för att kunna göra frågorna förståeliga för urvalsgruppen. Pilotstudien bidrog med att se hur enkäten till denna studie fungerade i praktiken. Den utfördes på ungdomar i lite lägre ålder, alla var inte involverade i idrott, vilket kan ha gjort att vissa frågor tolkats på annat sätt jämfört med hur idrottare kan tolka frågorna. Eftersom enkäten har några frågor från redan använda studier plus att hela enkäten till denna studie är pilottestad ger enkäten en god reliabilitet.

På grund av det låga antalet respondenter är det inte möjligt att generalisera resultatet i denna studie, resultatet är applicerbart på endast de individer som har deltagit i denna studie.

Validiteten för denna studie är därför ganska låg. Det fanns inte heller möjlighet att jämföra grupper inom respondenterna (till exempel kön, individ- eller lagidrott) för denna studie eftersom det var för få respondenter för att göra något sådant. Hade en större mängd data erhållits skulle det ha varit möjligt att göra en dataanalys via till exempel Statistical Package for the Social Sciences (SPSS), detta skulle även ha gett möjlighet att jämföra olika grupper.

För att erhålla en ännu större urvalsgrupp hade 16-17-åringar också kunnat tillfrågas. Men eftersom 16-17-åringars föräldrar/vårdnadshavare fortfarande kan avbryta deras barns

deltagande i studien om de inte skulle ha sett studien som lämplig för deras barn, det kunde ha medfört komplikationer för författarna. Om mer tid hade funnits skulle det varit möjligt att samla in etiskt godkännande från föräldrar/vårdnadshavare för att få en större grupp deltagare i studien. Doping är olagligt i Sverige och kan upplevas som ett känsligt ämne, detta kan ha bidragit till att respondenterna inte känner sig bekväma i att uttrycka sin åsikt fullt ut, trots att enkätsvaren behandlades med konfidentialitet. Gällande fråga 18-21 kunde det ha blivit mer specifikt att skriva "elitidrottare" istället för "idrottare". "Idrottare" kan tolkas som en människa som är involverad i idrott som ej utförs på elitnivå, detta gör att svaren som respondenterna gav kan ha syftat på någonting annat än just "elitidrottare" som studien är ämnad att undersöka (se bilaga 1). I fråga 9 kan ordet "vanligt" betyda olika beroende på vem som svarar på frågan, därför skulle det ha varit bra att lägga till en procentandel som författarna anser som "vanligt" (exempelvis "över 40-50%"). I fråga 23 finns svarsalternativen "de flesta" och "några få", dessa alternativ kan också tolkas beroende på person som svarar, en procentandel skulle ha varit lämplig även här (se bilaga 1).

4.3 Resultatdiskussion

Resultaten i denna studie visar att de idrottande gymnasieeleverna som deltog uppfattar doping som något dåligt och negativt. Uppfattningar att doping är fel återfinns genom hela resultatet. Unga idrottare i flera studier som genomförts har liknande uppfattningar kring doping användning. Bloodworth et al. (2012), Laure et al. (2004) och Kindlundh et al. (1998) är några av de studier som varit enkätstudier med urvalsgruppen idrottande ungdomar, dessa har kommit fram till slutsatsen att idrottande ungdomar tycker att doping är något negativt. Enligt Bandura (1989) spelar miljön en stor roll på beteende och uppfattningar. Utifrån Banduras (1989) teori kan det tolkas som att det finns en viss "antidopingmiljö" som dessa ungdomar befinner sig i, som gör att deras uppfattningar formas till negativa inställningar till doping. Detta kan i framtiden leda till att dessa ungdomar avstår från doping användning.

4.3.1 Tillåtet eller förbjudet

Respondenterna i denna studie tyckte att doping bör vara förbjudet inom elitidrotten. Hälften av respondenterna trodde att doping användning är vanligt inom elitidrotten och den andra delen trodde att det inte var vanligt förekommande. Det är intressant att jämföra ungdomars uppfattningar gällande om doping är vanligt inom elitidrotten eller inte jämfört med den statistik som finns. Enligt WADAs siffror är det 2,21% av alla elitidrottare som dopar sig, denna siffra berör dock endast den del av elitidrottarna som WADA utför dopingtester på

(World Anti-Doping Agency, 2013). Hon et al. (2015) uppskattar att det är ca 14-39% av alla elitidrottare dopar sig, denna siffra tar hänsyn till alla elitidrottare och inte bara de som genomgår dopingtester. Författarna till denna studie upplever att media har en tendens att förstorar upp dopingfall till "dopingskandaler", nyheter handlar inte om elitidrottare som varit "rena" på tester utan fokuserar oftast på om det är någon elitidrottare som blivit fälld för eller misstänks för att vara dopad. Denna miljö där media "förstorar upp" dopingfall kan därför bidra till denna bild av att doping är vanligt inom elitidrotten. Eftersom det enligt Hon et al. (2015) är en relativt stor del av elitidrottarna som dopar sig, plus att media kan påverka till att doping upplevs som vanligt inom elitidrotten, är det intressant att se att det inte är fler än hälften av respondenterna till denna studie som anser att det är vanligt med doping användning inom elitidrott. Om ungdomar ser att det finns mycket doping inom elitidrotten, kan de få uppfattningen att doping är något man måste använda sig av för att nå toppeliten. Eber (2009) menar att idrottares uppfattningar kan leda till att de dopar sig för att konkurrenterna kan vara dopade och därmed kan idrottare inte vinna tävlingar utan att själva använda sig av doping. Därför kan uppfattningar spela en stor roll för hur unga idrottare betar sig gällande doping på elitnivå. Ungdomarna som deltagit i studien kommer antagligen att skapa miljön som nya, unga idrottare kommer att vistas i och adaptera uppfattningar och beteenden från.

Samtliga gymnasieelever som deltog i denna studie tyckte att det inte var acceptabelt att en idrottare dopade sig för att bli snabbare, starkare eller för att få bättre kondition. Gällande att idrottare dopar sig för att inte känna av en skada under tävling gav en liten del av respondenterna svaret att det skulle vara acceptabelt. Detta blir intressant då det i så fall antagligen skulle behövas kriterier för hur allvarliga samt vilka typer av skador som ska leda till tillåtelse för idrottare att dopa sig. Att träna med skador gör att skadorna kan leda till ännu allvarligare skador. Det har konstaterats att elitidrottare redan tränar på gränsen för skador/ohälsosamt beteende (Bloodworth et al., 2012). Respondenter i Vangrunderbeek & Tolleneer (2010) frågar även varför elitidrottare måste riskera sin hälsa genom att dopa sig när idrotten ska vara hälsosamt att utöva.

I Bloodworth (2012) och Gilberg et al. (2006) har deltagare fått förfrågan att föresälla sig en typ av doping som inte går att upptäcka via dopingtester, respondenterna får sen uppskatta hur många av deras konkurrenter som de tror skulle använda sig av denna typ av doping samt om de själva skulle använda sig av någonting sådant. De ovannämnda studierna har resultat som liknar denna studie som också använde sig av denna typ av fråga. Resultatet i denna studie visade att majoriteten av respondenterna trodde att "de flesta" eller "några få" av deras

konkurrenter skulle använda sig av denna typ av doping. Följdfrågan gällande om respondenterna själva skulle använda denna typ av doping fick resultatet att majoriteten "absolut inte" skulle använda sig av den. Dock fanns det en avvikande del av respondenterna som "självkänt" eller "kanske" skulle använda sig av den. Det fanns även en del som svarade "vet ej" på denna fråga, dessa individer skulle kunna bli påverkade att få uppfattningen "självkänt" eller "kanske" om de hamnar i en miljö där doping användning förekommer och inte anses som någonting negativt eller ovanligt (Bandura, 1989). Detta skulle även kunna leda till att dessa personer adapterar till en uppfattning som säger "absolut inte" om en sådan miljö skulle förekomma.

Förslag som respondenterna gav gällande skillnader mellan idrottare som dopar sig och inte var att idrottare som dopar sig har sämre självkänsla/självförtroende än idrottare som inte dopar sig och att idrottare som dopar sig tar genvägar och kämpar mindre än de som ej dopar sig. Ehrnberg & Rosén (2009) nämner i sin studie att idrottare kan se doping som en genväg för att kunna bli så bra som möjligt inom sin idrott, liknande svar har författarna erhållit i denna studie. Idrottare kan börja dopa sig för att de känner sig sämre än sina konkurrenter, genom att misstänka att deras konkurrenter använder sig av doping, och känner därför att de måste dopa sig för att komma upp i samma nivå som dem (Eber, 2009; Uvacsek et al., 2009).

4.3.2 Prestationer med hjälp av doping

Att doping är något dåligt och negativt är något som de flesta respondenterna i studien var enade om. Frågan gällande prestationer med hjälp av doping motiverades olika, dock höll sig respondenterna inom temat att det var fusk eller fel. Respondenterna ansåg att en idrottare inte skulle få behålla sin medalj om denne visat sig vara dopad. En respondent beskrev i sitt motiverande svar hur han såg på en prestation med doping, att vara dopad skulle vara som att en person skulle bestiga ett berg och sedan bli trött på vägen och ta en helikopter resten av vägen upp till toppen istället för att kämpa på med sin egen styrka. Detta fann författarna som ett konkret exempel till en negativ syn på doping användning. De tre huvudorsakerna till att doping anses som negativt var att doping är fusk, orättvist och att en prestation, som exemplet med helikoptern antyder, inte är en riktig prestation. Ungdomarnas uppfattningar liknar de argument som RF använder sig av, till exempel att doping är fusk (Lindholm 2013). Återigen kan resultaten från Bloodworth et al. (2010) och Gilberg et al. (2006) liknas med denna studies resultat. Ungdomar har generellt sett negativa uppfattningar kring doping och dess användning inom elitidrotten. Även om Bloodworth et al. (2010) och Gilberg et al. (2006) inte undersöker just uppfattningar kring prestationer med involvering av doping utan

undersöker generella uppfattningar kring doping. Föreliggande studie, samt Bloodworth et al. (2010) och Gilberg et al. (2006) indikerar att ungdomar har negativa uppfattningar kring doping.

4.3.3 Bäst i världen med eller utan doping

Majoriteten av respondenterna ansåg att det går att bli världsbäst i styrkeidrotter, explosivitets/snabbhetsidrotter och konditionsidrotter utan att dopa sig. Det finns studier som, i likhet med denna studie, visar att majoriteten tycker att man kan bli världsbäst utan doping idag (Bloodworth et al., 2012). Det fanns avvikande grupper i resultatet till denna studie som sa att man idag är tvungen att dopa sig för att bli bäst i världen, detta gällde alla typer av idrotter, i denna studie var det 11-18% som tyckte det. En fransk studie som nämns i artikeln av Bloodworth et al. (2012) visar att 22% av respondenterna i den studien håller med om att man måste dopa sig för att kunna vinna inom elitidrotten idag. Det är väldigt stor skillnad på antalet deltagare i denna studie och den ovannämnda, franska, detta innebär att även om det togs fram liknande svar i båda studierna går det ej att säga att det är generaliserbart för alla idrottande ungdomar. Det finns likheter som kan indikera att för dessa små grupper finns det ungdomar som upplever att doping användning är ett måste för att bli världsbäst. Om de då når elitnivå kommer de antagligen misstänka att några av deras konkurrenter dopar sig, detta kan då leda till att de själva börjar använda sig av doping för att försäkra sig om att de ska kunna tävla på samma nivå. Detta kan tolkas som att dopingen kan komma att öka i framtiden (Eber, 2009; Uvacsek et al., 2009).

En faktor som blir intressant gällande detta är att en relativt hög andel av respondenterna till denna studie tror att doping användning förekommer inom elitidrotten, samtidigt som många av respondenterna anser att man inte behöver dopa sig för att nå toppeliten. Dessa ungdomar tror att det är möjligt att nå toppeliten trots att konkurrenter kan vara dopade, detta kan indikera att idrottande ungdomar inte kommer att använda sig av doping trots vetskapen om möjlig doping användning hos konkurrenter. Detta motgår vad Eber (2009) och Uvacsek et al. (2009) säger, enligt teorin de framför skulle en idrottare som misstänker att konkurrenterna dopar sig välja att dopa sig. Detta för att försäkra sig om att de kommer kunna tävla på samma nivå som deras eventuellt dopade konkurrenter. Med hjälp av Banduras (1989) teori kan detta dock tolkas som att dessa ungdomar just nu befinner sig i en miljö där det anses som möjligt att nå toppen av elitidrotten utan hjälp av doping. Vilket kan minska risken för att just dessa

idrottande ungdomar kommer att dopa sig i framtiden om de når upp till elitnivå inom sin idrott.

4.4 Framtida forskning

Mer forskning kring ämnet behövs för att ge möjligheter till att eventuellt kunna minska dopingen inom idrotten i framtiden. Vidare forskning skulle kunna vara studier som liknar denna, men har större antal respondenter för att göra det möjligt att generalisera resultaten. Det är bra att göra denna typ av studie igen med så många deltagare som möjligt då dessa ungdomar skapar miljön för nästkommande idrottare. Det skulle även vara intressant att göra en liknande studie med respondenter från olika nationaliteter för att ge möjlighet att jämföra uppfattningar mellan olika länder. Detta för att bland annat kunna se om uppfattningar skiljer sig eftersom miljöerna är olika beroende på vilket land man lever i.

5. Slutsats

Denna studie bidrar med redovisning av idrottande gymnasieelevers nuvarande uppfattningar om doping, prestationer med doping involverat samt om det är möjligt att bli bäst i världen utan doping. Dessa uppfattningar kan påverka om de väljer att dopa sig eller inte i framtiden under deras potentiella idrottskarriär som elitidrottare. Det är därför viktigt att uppmärksamma unga idrottares uppfattningar då de kan bli elitidrottare i framtiden om de inte redan befinner sig på elitnivå. Idrottande ungdomars uppfattningar kan skapa miljön som kommande generationer kommer att adaptera sina uppfattningar från. Idrottande ungdomar kan ta efter beteenden av sina idoler, samt adaptera beteenden från den miljö de befinner sig i och därför är en dopingfri idrottsmiljö viktigt att sträva efter i den ungdomliga idrottsverksamheten.

6. Referenser

1. *CODEX regler och riktlinjer för forskning - Forskning som involverar barn.* 2015a, 2015-01-12-last update [Homepage of Vetenskapsrådet], [Online]. Available: <http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml> [2015, 05/11].
2. *CODEX regler och riktlinjer för forskning - Informerat samtycke.* 2015b, 2015-01-12-last update [Homepage of Vetenskapsrådet], [Online]. Available: <http://www.codex.vr.se/manniska2.shtml> [2015, 05/11].
3. Alaranta, A., Alaranta, H., Holmila, J., Palmu, P., Pietila, K. & Helenius, I. 2006, "Self-reported attitudes of elite athletes towards doping: differences between type of sport", *International Journal of Sports Medicine*, vol. 27, no. 10, pp. 842-846.
4. Avois, L., Robinson, N., Saudan, C., Baume, N., Mangin, P. & Saugy, M. 2006, "Central nervous system stimulants and sport practice", *British journal of sports medicine*, vol. 40 Suppl 1, pp. i16-20.
5. Bahrke, M.S., Yesalis, C.E., Kopstein, A.N. & Stephens, J.A. 2000, "Risk factors associated with anabolic-androgenic steroid use among adolescents", *Sports medicine (Auckland, N.Z.)*, vol. 29, no. 6, pp. 397-405.
6. Bandura, A. 1989, "Social Cognitive Theory", vol. 6, pp. 1-60.
7. Bloodworth, A. & McNamee, M. 2010, "Clean Olympians? Doping and anti-doping: the views of talented young British athletes", *The International journal on drug policy*, vol. 21, no. 4, pp. 276-282.
8. Bloodworth, A.J., Petroczi, A., Bailey, R., Pearce, G. & McNamee, M.J. 2012, "Doping and supplementation: the attitudes of talented young athletes", *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, vol. 22, no. 2, pp. 293-301.
9. Bryman, A. 2011, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl. edn, Liber, Malmö.
10. Brzezianska, E., Domanska, D. & Jegier, A. 2014, "Gene doping in sport - perspectives and risks", *Biology of sport*, vol. 31, no. 4, pp. 251-259.

11. Calfee, R. & Fadale, P. 2006, "Popular ergogenic drugs and supplements in young athletes", *Pediatrics*, vol. 117, no. 3, pp. e577-89.
12. Chan, D.K.C., Hardcastle, S., Dimmock, J.A., Lentillon-Kaestner, V., Donovan, R.J., Burgin, M. & Hagger, M.S. 2015, "Modal salient belief and social cognitive variables of anti-doping behaviors in sport: Examining an extended model of the theory of planned behavior", *Psychology of Sport and Exercise*, vol. 16, Part 2, no. 0, pp. 164-174.
13. Cooper, C. 2013, *Run, Swim, Throw, Cheat*, Oxford Univ Pr.
14. Docherty, J.R. 2008, "Pharmacology of stimulants prohibited by the World Anti-Doping Agency (WADA)", *British journal of pharmacology*, vol. 154, no. 3, pp. 606-622.
15. Eber, N. 2009, "Doping and Fair Play", *Economic Analysis and Policy*, vol. 39, no. 3, pp. 345-347.
16. Ehrnborg, C. & Rosén, T. 2009, "The psychology behind doping in sport", *Growth Hormone & IGF Research*, vol. 19, no. 4, pp. 285-287.
17. Ejlertsson, G. 2012, *Statistik för hälsovetenskaperna, 2.*, moderniserade och utök. uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.
18. Eliasson, A. 2006, *Kvantitativ metod från början*, Studentlitteratur, Lund.
19. Gilberg, R., Breivik, G. & Loland, S. 2006, "Anti-doping in Sport: The Norwegian Perspective", *Sport in Society*, vol. 9, no. 2, pp. 334-353.
20. Gratton, C. & Jones, I. 2010, *Research methods for sports studies*, 2nd ed. edn, Routledge, London.
21. Hassmén, N. & Hassmén, P. 2008, *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*, 1. uppl. edn, SISU idrottsböcker, Stockholm.
22. Hertting, K. & Öhman, J. 2012, "Doping och kosttillskott En kartläggning av tillgänglighet, användande och attityder bland gymnasieelever och gymbesökare i Norrbotten år 2011".
23. Hon, O., Kuipers, H. & Bottenburg, M. 2015, "Prevalence of Doping Use in Elite Sports: A Review of Numbers and Methods", *Sports Medicine*, vol. 45, no. 1, pp. 57-69.

24. Kindlundh, A.M.S., Isacson, D.G.L., Berglund, L. & Nyberg, F. 1998, "Doping among high school students in Uppsala, Sweden: A presentation of the attitudes, distribution, side effects, and extent of use", vol. 26, no. 1, pp. 71-74.
25. Lag (1949:381) Föräldrabalk [Internet]. [citerad 18 Maj 2015]. Hämtad från: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19490381.htm>
26. Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel [Internet]. [citerad 18 Maj 2015]. Hämtad från: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19911969.htm>
27. Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor [Internet]. [citerad 18 Maj 2015]. Hämtad från: <http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/20030460.HTM>
28. Laure, P., Lecerf, T., Friser, A. & Binsinger, C. 2004, "Drugs, recreational drug use and attitudes towards doping of high school athletes", *International Journal of Sports Medicine*, vol. 25, no. 2, pp. 133-138.
29. Laure, P. & Reinsberger, H. 1995, "Doping and high-level endurance walkers. Knowledge and representation of a prohibited practice", *The Journal of sports medicine and physical fitness*, vol. 35, no. 3, pp. 228-231.
30. Lindholm, J. 2013, *Doping : idrottsligt fusk eller rättslig angelägenhet?* 1. uppl. edn, Liber, Stockholm.
31. Mallia, L., Lucidi, F., Zelli, A., Violani, C. 2013, *Doping Attitudes and the Use of Legal and Illegal Performance-Enhancing Substances Among Italian Adolescents*, Routledge.
32. Mickelsson, K. 2009, *Dopningen i Sverige en inventering av utbredning, konsekvenser och åtgärder*, Statens folkhälsoinstitut, Östersund.
33. Morente-Sánchez, J. & Zabala, M. 2013, "Doping in Sport: A Review of Elite Athletes Attitudes, Beliefs, and Knowledge", *Sports Medicine*, vol. 43, no. 6, pp. 395-411.
34. Nutbeam, D., Harris, E. & Wise, M. 2010, *Theory in a nutshell : a practical guide to health promotion theories*, 3. ed. edn, McGraw-Hill Australia, North Ryde, N.S.W.

35. Overbye, M., Knudsen, M.L. & Pfister, G. 2013, "To dope or not to dope: Elite athletes' perceptions of doping deterrents and incentives", *Performance Enhancement & Health*, vol. 2, no. 3, pp. 119-134.
36. Riksidrottsförbundet 2014a, 2014-09-10-last update, *Antidoping* [Homepage of Riksidrottsförbundet], [Online]. Available: <http://www.rf.se/Antidoping/> [2015, 05/11].
37. Riksidrottsförbundet 2014b, *Antidopingstatistik*, Riksidrottsförbundet, <http://www.rf.se/Antidoping/Statistik/>.
38. Riksidrottsförbundet 2013, *RF:s stadgar - I lydelse efter RF-stämman 2013*, Stadgar edn, Riksidrottsförbundet.
39. Riksidrottsförbundet 2009, *Idrotten vill : idrottsrörelsens idéprogram : [antagen av RF-stämman 2009]*, Riksidrottsförbundet, Stockholm.
40. Riksidrottsstyrelsen 2011, *Idrottens antidopingreglemente*, Riksidrottsförbundet.
41. Statens Folkhälsoinstitut 2011, *Ren träning - en handbok kring doping*, Elanders, Mölnlycke.
42. Uvacek, M., Nepusz, T., Naughton, D.P., Mazanov, J., Ranky, M.Z. & Petroczi, A. 2011, "Self-admitted behavior and perceived use of performance-enhancing vs psychoactive drugs among competitive athletes", *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, vol. 21, no. 2, pp. 224-234.
43. Vangrunderbeek, H. & Tolleneer, J. 2011, "Student attitudes towards doping in sport: Shifting from repression to tolerance?", *International Review for the Sociology of Sport*, vol. 46, no. 3, pp. 346-357.
44. Vetenskapsrådet 2002, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådet, Stockholm.
45. World Anti-Doping Agency 2015a, *Blood doping* [Homepage of World Anti-Doping Agency], [Online]. Available: <https://www.wada-ama.org/en/questions-answers/blood-doping> [2015, 4/29].

46. World Anti-Doping Agency 2015b, *Who We Are* [Homepage of World Anti-Doping Agency], [Online]. Available: <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are> [2015, 4/29].
47. World Anti-Doping Agency 2014, *The World Anti-Doping Code - The 2015 prohibited list, international standard*, World Anti-Doping Agency.
48. World Anti-Doping Agency 2013, *2013 Anti-Doping Testing Figures Laboratory Report*, World Anti-Doping Agency.
49. World Anti-Doping Agency 2009, *World Anti-Doping Code*, World anti-doping agency, Montreal, Canada.

Bilaga 1 - Enkäten

Attityder kring Doping

Vi är två studenter från det Idrottsvetenskapliga programmet på Högskolan i Gävle och denna termin ska vi göra vårt examensarbete.

Syftet med studien är att få en bild av idrottande gymnasieelevers attityder i till doping och prestationer som åstadkommit med hjälp av doping. Vi vänder oss därför till dig som elev då du passar in i vår målgrupp och vi är intresserad av dina tankar om doping.

Om du väljer att delta i studien, innebär det att du svarar på de 28 frågor som finns i denna enkät, detta beräknas ta ungefär 5-10 minuter. Deltagandet i undersökningen är helt frivilligt och kan avbrytas när som helst. Genom att du svarar på denna enkät så har du gett ditt samtycke till att delta i studien.

Det kommer inte att vara möjligt att reda ut vad just du har svarat, vi kommer inte fråga efter till exempel namn eller bostadsort. "Gävleborgs län" är det enda som anger inom vilket område som studien är gjord. Citat från svar kan plockas ut och användas i studien, det kommer inte att vara möjligt att veta vem som skrivit vad.

Med vänliga hälsningar
Andrea Thundal & Emma Haaranen
Idrottsvetenskap, Högskolan i Gävle

* Required

Bakgrundsfrågor

1. Ålder *

2. Kön *

- Tjej
- Kille
- Vill ej svara

3. Vilken idrott utövar du huvudsakligen? *

4. Är din huvudsakliga idrott en individuell idrott eller en lagidrott? *

- Individuell idrott
- Lagidrott

5. Hur många gånger i veckan tränar du under tävlings-/matchsäsong? *

Inom din huvudsakliga idrott

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7 eller fler

6. På vilken "nivå" brukar du oftast tävla/spela match på? *

Inom din huvudsakliga idrott

- Lokalt
- Distrikt
- Nationellt
- Internationellt
- Tävlrar inte

7. Tävlrar du oftast i junior- eller seniorklass? *

Inom din huvudsakliga idrott

- Junior
- Senior
- Tävlrar inte

Doping

Med doping menas de preparat/metoder som används med syfte att förbättra den idrottsliga prestationen i ett tävlingsammanhang.

Här nedan följer ett antal påståenden som du instämmer i eller tar avstånd från *

Välj ett alternativ per påstående

	Instämmer helt	Instämmer till viss del	Tar delvis avstånd	Tar helt avstånd
8. Doping inom idrotten kommer att bli mer vanligt i framtiden	☐	☐	☒	☐
9. Doping är vanligt inom elitidrott	☐	☐	☐	☐
10. Doping borde vara tillåtet inom elitidrott	☐	☐	☐	☐
11. Idag går det att bli världsbäst i explosivitets-/snabbhetsidrotter (ex. sprint-100m) utan att dopa sig	☐	☐	☐	☐
12. Idag går det att bli världsbäst i styrkeidrotter (ex. tyngdyftning) utan att dopa sig	☐	☐	☐	☐
13. Idag går det att bli världsbäst i konditions-/uthållighetsidrotter (ex. maraton) utan att dopa sig	☐	☐	☐	☐
14. Jag skulle berätta för min tränare om jag visste att en träningskompis dopade sig	☐	☐	☐	☐

Instämmer helt   Instämmer till viss del   Tar delvis avstånd   Tar helt avstånd

15. För att få stora muskler skulle jag hellre ta ett piller och få dessa muskler på kort tid än äta och träna rätt under lång tid

16. Anser du att en prestation som åstadkommits med hjälp av doping är lika bra som en prestation som inte haft påverkan av doping? *

- Ja
- Nej

Motivera *

17. Tänk dig att en idrottsman som vunnit VM-medalj visar sig ha varit dopad under den tävlingen, tycker du att han ska få behålla medaljen? *

- Ja
- Nej

Motivera *

Här nedan följer ett antal påståenden som du instämmer i eller tar avstånd från *

Välj ett alternativ per påstående

Instämmer helt   Instämmer till viss del   Tar delvis avstånd   Tar helt avstånd

18. Det är ok att en idrottare dopar sig för att bli starkare

19. Det är ok att en idrottare dopar sig för att bli snabbare

20. Det är ok att en idrottare dopar sig för att få en bättre kondition

21. Det är ok att en idrottare dopar sig för att inte känna av en skada under tävling

22. Tycker du att det är ok att idrottare använder dopingklassade medel om de har intyg från läkare(t.ex. astmamedicin) *

Antag att idrottaren behöver ta medicinen för att kunna idrotta på en normal nivå.

- Ja
- Nej

23. Tänk dig att det fanns en typ av doping som var otillåten men omöjlig att upptäcka på dopingkontroller. Hur många av dina konkurrenter tror du skulle använda sig av den? *

- Alla
- De flesta
- Några få
- Inga

24. Skulle du använda dig av denna typ av doping? *

- Självklart
- Kanske
- Absolut inte
- Vet ej

25. Vad tror du att människor i allmänhet tycker om doping? *

- Det ska vara tillåtet
- Det ska vara förbjudet
- Ingen kunskap om doping
- Ingen åsikt

26. Anser du att doping inom tävlingsidrott ska vara tillåtet eller förbjudet? *

- Tillåtet
- Förbjudet
- Ingen åsikt

27. Vad tror du skiljer sig mellan en idrottare som väljer att inte dopa sig jämfört med en idrottare som väljer att dopa sig? *

Hur de tänker, varför de väljer att dopa sig eller inte

28. Har du några andra tankar kring doping? *

Tack för din medverkan!